

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของบ้านม้งป่าเกี๊ยะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นายวิรัช จ้าวเจริญ

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ธีสุวรรณ ประธานกรรมการ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประสาน ตั้งสิกบุตร กรรมการ
 ดร. ประสิทธิ์ ธีปรีชา กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของบ้านม้งป่าเกี๊ยะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของบ้านป่าเกี๊ยะใน และเพื่อศึกษาถึงการปรับตัวหรือ ีตอบของชุมชนชาวม้งบ้านป่าเกี๊ยะในต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเบื้องต้น ได้ลงพื้นที่เพื่อสอบถามข้อมูลที่สนใจจะทำการศึกษาแล้วจึงกลับมาศึกษาเอกสารทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นจึง ได้ลงพื้นที่และทำการเก็บข้อมูลในเชิงลึก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีสถานภาพแตกต่างกันทางสังคมรวมทั้งทำการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม จากนั้นจึงนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และนำเสนอ โดยการบรรยาย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของบ้านม้ง ป่าเกี๊ยะ คือ ทูทางสังคมทั้ง 6 ประเภทที่มีอยู่ภายในชุมชนซึ่ง ได้แก่

1. ทูทรัพยากรธรรมชาติ

พบว่าในอดีตการที่ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนคือ ป่าไม้ ดินและน้ำต้องเผชิญกับภาวะเสื่อมโทรม มีผลทำให้ชุมชนหันกลับมาให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูให้ทรัพยากรทั้งสามประเภทกลับมาสมบูรณ์ดังเช่นปัจจุบัน

2. ทูภูมิปัญญาชาวบ้าน

พบว่าชุมชนมีการนำภูมิปัญญาในการจำแนกประเภทป่า ดินและน้ำตามลักษณะของภูมิประเทศและสภาพมาใช้ในการจัดการกับทรัพยากรประเภทต่างๆที่มีอยู่ภายในชุมชน โดยสะท้อนให้เห็นในรูปของการเลือกพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ดินทำกิน พื้นที่ป่าประเภทต่างๆ และพื้นที่อุทยานตามภูมิปัญญาชาวบ้าน

3. ทูพิธีกรรม ความเชื่อ

พบว่าชุมชนมีการนำเรื่องของความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆมาใช้ร่วมกับการจัดการทรัพยากรภายในชุมชน โดยสะท้อนออกมาให้เห็นในรูปของการบวชป่า(ดงแข็ง) การเซ่นเทพเจ้าต้นน้ำที่กระทำกันเป็นประจำทุกๆปี ส่วนพิธีกรรมการเซ่นเทพเจ้าแห่งไฟจะกระทำกันในช่วงหน้าแล้งที่เสี่ยงต่อการเกิด ไฟป่าและทุกครั้งก่อนเผาไร่เก่าเพื่อเตรียมดินเพาะปลูก

4. ทูการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

พบว่าชุมชนมีการจัดการกับทรัพยากรประเภทป่า ไม้ ดินและน้ำอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมซึ่งแสดงออกมาให้เห็นในรูปของการแบ่งป่าเป็นพื้นที่ป่าประเภทต่างๆ ข้อห้ามทำการเกษตรใดๆในเขตต้นน้ำและต้องทำการเกษตรห่างจากลำห้วยหรือธารน้ำไม่ต่ำกว่า 1 ไร่จากลำห้วย

นอกจากนี้ยังพบว่าการที่ชุมชนให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรฯในชุมชนส่วนหนึ่งเป็นเพราะถูกแรงกดดันจากภายนอกคือชุมชนรอบข้างและเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ในการเข้ามาช่วงชิงชิงทรัพยากรภายในร่วมกับชุมชนฯ

5. ทูการใช้เครือข่าย

พบว่าชุมชนมีการร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มเครือข่ายสิ่งแวดล้อม และกลุ่มเครือข่ายหมู่บ้านม้งสายกลาง จ.เชียงใหม่ เพื่อร่วมเป็นพันธมิตร พัฒนาและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรฯเพิ่มมากขึ้น

6. ทุนทรัพยากรบุคคล

พบว่าชุมชนฯ ได้นำเอาความเป็นภาวะผู้นำทุกประเภทในชุมชนซึ่งมีบทบาทในชุมชนแตกต่างกันมาใช้ร่วมกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน อันประกอบไปด้วยคณะผู้อาวุโส ผู้นำสมัยใหม่แต่ละตระกูล ผู้ประกอบพิธีกรรม และคณะกรรมการดูแลและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งนอกจากปัจจัยทุนทางสังคมทั้ง 6 ประเภทนี้แล้วก็มีมีบริบทชุมชน ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเป็นตัวช่วยส่งเสริมหรือบั่นทอนให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการฯ เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้

สำหรับการปรับตัวหรือตอบโต้ต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น ผลการศึกษาพบว่า เดิมชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย เศรษฐกิจเป็นแบบพอเพียงจึงไม่มีปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม แต่ระยะต่อมาเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกมากขึ้นทำให้ชุมชนจำต้องมีการปรับตัวเป็นแบบสังคมสมัยใหม่ที่มีการบริโภคนิยมเนื่องจากเศรษฐกิจเปลี่ยนเป็นแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อการพาณิชย์ จึงทำให้ช่วงแรกชุมชนฯ ต้องประสบกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม

Independent Study Title Potential in Natural Resource Management and Adaptation to Economic, Social and Environmental Change of the Hmong Pakia Village, Samoeng District, Chiang Mai Province

Author Mr. Wichai Chaocharoen

Degree Master of Arts (Man and Environment Management)

Independent Study Advisory Committee

Assoc. Prof. Dr. Chukiat Leesuwan	Chairperson
Asst. Prof. Prasarn Tangsikabuth	Member
Dr. Prasit Leepreecha	Member

ABSTRACT

This qualitative research, namely, “Potential in Natural Resource Management and Adaptation to Economic, Social and Environmental Change of the Hmong Pakia Village, Samoeng District, Chiang Mai Province”, has two purposes. First, it aimed to study the related factors to the potential of a “Hmong Pakia” community in natural resource management, and second, aimed to the adaptation to economic, social and environmental change.

Research methodology introduced in this study is qualitative research based on relevant materials, documentary analysis, formal and informal interviews, and observations. Sufficient information from the survey was classified, analyzed and recorded descriptively. The founding of this research were as follows:

There are 6 related factors to the potential of Hmong Pakia viallage in natural resource management.

1. Natural Resource.

In the past, the Pakianai community have encountered with the forest, soil and watershed degradation which affected from the commercial agriculture. Thus the community back to rehabilitated and preserved them to recover.

2. Hmong Local Knowledge.

The community led the Hmong local knowledge to managed natural resource by classified the type of forestry, soil and natural water as the different geography.

3. Ritual and faith.

The community led 3 rituals as the faith of the Hmong people to managed the natural resource. There are the Dongseng Ritual (Ntoo Xeeb), to prevent people invaded forest, Fiyeng Ritual (Fev Yeem) to prevent the spread of fire in the wild and prevent people invaded watershed area.

4. Natural Resource Management.

The community have classified the forestry in 3 types, there are local forestry, usage forestry and preserve forestry and have regulations that do not allow do any cultivation in the watershed area.

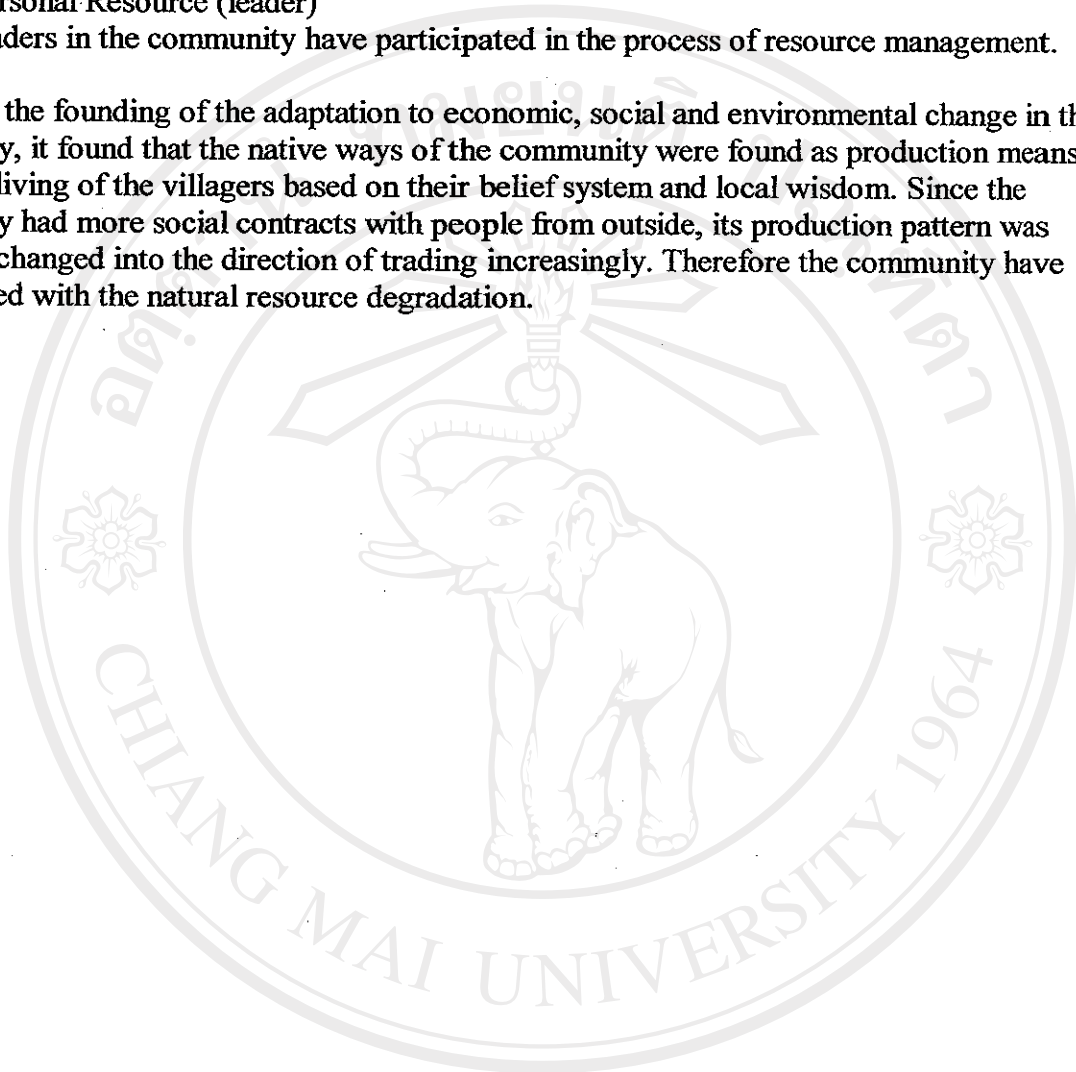
5. Environment Network.

The community is one member of the Hmong Environment Network for share helping and any information about environmental issues and also the member of Hmong Chiang mai Middle Community Network to help each other in general developing.

6. Personal Resource (leader)

All leaders in the community have participated in the process of resource management.

About the founding of the adaptation to economic, social and environmental change in the community, it found that the native ways of the community were found as production means for earning a living of the villagers based on their belief system and local wisdom. Since the community had more social contracts with people from outside, its production pattern was gradually changed into the direction of trading increasingly. Therefore the community have encountered with the natural resource degradation.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved